

a p. Dyk sdělí pošklebečný a nezdvořilý jejich ráz nějakou větou. Bude kniha konfiskována, třebaš pan Dyk položil před ně „jak mu bylo řečeno“ — nebo nebude? A bude za tuto větu odpovídat před soudem „pozorovatel“ p. Dykův nebo p. Dyk sám?

P. Dyk líčí v Lumíru vše, jako bych jej pronásledoval ze stranic. To je klep, a bezduchý klep. Já útočil na p. Dyka jen pro *nizký způsob jeho myšlení*, který se projevil v tom starém zatuhlém vtípu, jako se projevuje dnes v jeho trapném vykrucování se, a hlavně pro jeho *nestylovost a neuměleckost*. Kdyby namísto filosofa prof. R. bydli v imaginárním domě p. Dykovy povídky *švec* a p. Dyk místo pošklebku na filosofii napsal pošklebek na ševcovinu, byl bych ho za to ztrestal stejně — bylo by to stejně neumělecké a nestylové. Právě proto, že „pozorovatel“ p. Dykův *není* filosof, nemůže se starat o filosofické práce prof. R., a plesnivý vtíp p. Dykův v jeho ústech jest *nemístný, nemožný, libovolný, schválný* — slovem jest to autorovo *ex tempore* a ne charakteristický rys podmíněný celkovým organismem jeho figury — ne stylová nutnost nebo výraznost. Že jest *ex tempore* na jevišti nestylové a nevkusné a že se hercům právem zakazuje, chápe se dnes již všeobecně. A požadavky, které se kladou na spisovatele, mají být menší než ty, které se kladou na herce? Ó literární abecedo! Ó literární negři!

[Dopis Osvěť lidu]

Vážený pane redaktore!

Bylo mně zasláno 1. číslo Vašeho listu, v němž jest obsažen posudek jakéhosi p. *ukb* o Novině: v posudku tom jest však poznámka ve 4. sloupci venkonce *nepravdivá*, nepravdivá co do faktů, které uvádí, i co do soudu, který z nich vyvozuje. Pan *ukb* líčí tam nesprávně mé jednání s Em. šl. z Lešehradu.

Pan z Lešehradu tázal se mne nejprve, uveřejnil-li bych jeho repliku proti referátu p. Šimkovu. Odpověděl jsem, že ano, bude-li věcná, že však musím ji dříve předložit p. Šimkovi a že současně s ní uveřejním dupliku p. Šimkovu: takový že jest mrav ve všech redakcích. A tak jsem i učinil: 10. sešit Noviny přinesl i projev p. z Lešehradu i projev p. Šimka. Pan z Lešehradu poslal mně na tento projev p. Šimkův *novou odvetu* a tu odmítl jsem tisknouti, *protože jsem se zatím přesvědčil vlastní četbou a vlastním studiem knížky p. z Lešehradu, že mu p. Šimek nekřivdíl*.

Vrátil jsem tedy p. z Lešehradu jeho novou odvetu s tímto odůvodněním. Tak se měla věc mezi mnou a p. z Lešehradu. Nevím nic o tom, že p. z Lešehradu „odhalil toto mé nevysvětlitelné jednání“ v Samostatnosti: nečetl jsem žádného nového jeho projevu v té věci v jiném listě: kdybych byl něco takového zvěděl, byl bych okamžitě proti tomu protestoval v Novině, jako protestují nyní zde.

Nepsal jsem zejména soukromě p. z Lešehradu, že „uznávám přehmaty p. Šimkovy“! Takových přehmatů v jeho referátě není! Pan Šimek „nezfalšoval také citátu“, jak tvrdí p. *ukb*. Pan Šimek *prehlédl se* nanejvýš v jednom případě, ale přehlédnutí to jest zcela bezvýznamné, poněvadž verš p. z Lešehradu, cituje-li se i doslovně, jest ztrnulý a chatrný.

Tvrdí-li p. z Lešehradu opak toho, co zde píšu, *ať Vám, p. redaktore, pošle mé listy a Vy uveřejníte je doslovně: uvidí se, mluví-li pravdu*.

Doufaje, že uveřejníte tento můj list přesně a úplně, jsem s výrazem úcty
F. X. Šalda

dopustila se nepěkné křivdy na mně i na p. Otokaru Šimkovi, a poněvadž na ní setrvává přes mé dvoji vysvětlení, jsem nucen její jednání veřejně zde odsoudit. Její literární dopisovatel, jakýsi *ukb*, stal se advokátem Em. z Lešehradu a bere v ní velmi sofisticky v ochranu jeho sbírku překladovou Souhvězdí. P. Šimek napsal do 8. sešitu minulého ročníku Noviny odsudek této sbírky, který doložil citátem několika nestvůrných veršů z ní. Přitom stal se mu však omyl jistě lidský, že se přepsal a místo verše:

„ti dárci serenád, je *krásný* slyšící“ citoval: „ti dárci serenád, je *krásné* slyšící“. Omyl ten jest, opakuju, pro celkový soud o sbírec p. Lešehradově hlostejný, poněvadž místo tohoto verše mohu z ní citovat alespoň třicet veršů velmi špatných nebo nesmyslných. Tento omyl p. Šimkův nazvala Osvěta lidu nepěkně a nespravedlivě falšováním.

Nějaký týden po odsudku p. Šimkově dopsal mně Em. z Lešehradu, že mu p. Šimek křivdí, a prosil mne, abych křivdu tu odčinil. Odpověděl jsem: nečetl jsem vaši knihu a nemohu tedy posoudit, pokud vám p. Šimek křivdí nebo nekřivdí, ale máte-li doklady, braňte se, uveřejním vám vaši obranu. A Em. z Lešehradu poslal opravdu obranu, uveřejnil jsem ji s duplikou p. Šimkovou v sešitě 10. Zatím opatřil jsem si však knihu Em. z Lešehradu, přečetl jsem ji, srovnal ji s originály (studuji autory, z nichž Lešehrad překládal, léta a léta) a viděl jsem, že mu Šimek nekřivdíl: že překlady Lešehradovy jsou opravdu monstrosní. A když mně poslal Lešehrad *novou polemiku* proti Šimkovi, odmítl jsem ji otisknout a napsal jsem mu také, proč ji odmítám tisknout. Přiznal jsem, že v jednom detailu se p. Šimek zmýlil, ale *v celkové soudu*, řekl jsem, *má pravdu*. „Přečetl jsem zatím knížku vašich překladů“, psal jsem mu doslovně, „a vidím, že většinou nevyhovují postulátům, které se musí klásti na umělecký a básnický překlad.“ Jak vidět, choval jsem se v celé věci zcela korektně a *plným právem postavil jsem se proti nekonečnému rozprádání sporu, který neměl naprosto žádného literárního účelu a smyslu*. Literární korespondent Osvěty lidu vybájl si z toho jakousi zradu, již jsem se dopustil na p. Šimkovi, vyfantasíroval si, že jsem soukromě „uznával přehmaty p. Šimkovy“ a nazval mé jednání „nepochopitelným“. Vysvětlil jsem věc redakci listem, v němž jsem žádal, aby Em. z Lešehradu *poslal mé listy redakci Osvěty lidu a ta aby je otiskla — že se uvidí, mluví-li Lešehrad pravdu*. Lešehrad ovšem listů *neposlal* a brání se po farsku — kličkami § 19 tiskového zákona... A následkem toho p. *ukb* opakuje své živě nařknutí znovu a ty stojíš zde prostě bezbranný proti této neslušnosti...

Naše venkovské časopisy bývají ve svých t. zv. literárních rubrikách žalostnými smetišti nejruznějších klepů, zpotvořeným a znetvořeným ech-m Prahy, a listy ty bývají i bezděčným někdy nástrojem msty nebo jiných nepěkných pasí. Individua zakuklená v nejruznější šify, lidé bez literárního vzdělání a literární kvalifikace zasedají v nich na soudcovské stolce a rozhodují o nejsložitějších otázkách, které jim bývají většinou španělskou vesnicí. V literárních dopisech pěstuje se tu často prázdné a bezduché klepaření. Může to být člověku hlostejno, pokud jde o listy bezvýznamné. Ale nemělo by tomu tak být v listech, jako jest Osvěta lidu, které mají své dobré politické poslání. Sleduji delší dobu literární rubriku Osvěty lidu a mohu říci, že jest velmi zanedbaná, úrovně bédné a že propadá nejhoršímu diletantství.

Pan Přemysl Plaček metakritikem

Vydavatel Přehledu revui posadil se sám na nejvyšší soudnou stolicí království Českého a pohání před ní kritiky, kasíruje brevi manu jejich soudy, kárá, trestá, napravuje křivdy; jakýsi Spytihněv kritický. Dává satisfakci umlčovaným geniům, jako jsou Vyskočil, Lešehrad a Štoviček-Lenský. „Také kniha Q. M. Vyskočila Hry s panenkami nebyla posud po zásluze oceněna, ač jsou v ní pozoruhodné arabesky, psané slohem opravdu básnickým,“ libuje si znalecky p. Plaček. Zatím jest třeba říci se vším důrazem p. Plačkovi, že neumí ani poctivě referovat o holých faktech. Píše-li na př., že Hladíkovo Vlnobití bylo „celkem přijato na všech stranách se zasloužilou sympatií“ a uvádí-li na důkaz té sympatie posudky Práva lidu, Času a Lidových novin, falšuje skutečnost: posudky jmenovaných listů byly odmítavé. Nepěkného klepaření dopouští se p. Plaček, obviňuje-li referenta Noviny dr JPKa ze „zřejmé zaujatosti proti p. Dykovi“. To je řekněme prostě neslušná. Dr JPK přiznal p. Dykovi dost a dost talentu, ale ukázal a dokázal p. Dykovi nejmenší citění a smýšlení, uměleckou nestylovost, nedostatek spisovatelské zodpovědnosti — dokázal to v 7. čísle tohoto listu¹ důkazy tak jasnými, že by přesvědčily snad i Tatarsa. To jsou ovšem všecko věci, které jdou nad obzor p. Plačkův. Ale právě proto jest nutno rozhodně zakříknouti tohoto ochotníka v nejhorším smyslu slova, který si osobuje funkci, k níž nemá nejmenší schopnosti a vnitřní legitimace.

Časy se mění a lidé s nimi

povzdychl si poslední Přehled: k útěše jeho dodávám, že však malichernost lidská zůstává a přetrvává všecko: i velkou lásku, i velkou nenávisť. Zahýřila si zase jednou v posledním Přehledě, kde satirickou Musu p. Chalupného podnítila k parodii sardanapalského bakchanálu, na něž se zalíbilo p. redaktorovi povýšit prostou přátelskou večeří (couvert 2 K), uspořádanou Slavií na počest Macharovu a k níž byla pozvána i moje nepatrnost. Fantasie p. Chalupného slyší sice šumět po půlnoci v číších šampaňské (škoda, že nejmenovala marku!), ale slušnost jeho neráčí brát na vědomí, co jsem recitoval, ačkoliv to stálo výslovně v té potřebě lokálce Času. Tedy vězí p. Chalupný, že jsem přečetl z Macharovy knihy 1893—96 dvě básně, které miluji: Valeria Asiatica a Juliana Apostatu. Při čemž bude mně snad dovoleno vyslovit přání, aby přehledovci vždy tak diskretně a plaše pozdravovali za slavnostních příležitostí své přátele, jako já jsem tímto způsobem pozdravil Machara; není to přání tak zcela nepodstatné, jak se snad zdá. Ostatně vedle mne přišli do Slavie pozdravit Machara i čtyři mladí spolupracovníci Přehledu a ti jistě ochotně popíší

1 - [Viz zde str. 282 a n.]

Ke své přednášce o moderní literatuře české

v cyklu Slavie 7. dubna [1909] podávám zde několik vět na vysvětlenou, která by byla zbytečná všude jinde, jež však jest, žel, nutná v otrávených a prohaných poměrech českých.

Nechtěl a nemohl jsem ani podati v jediné přednášce dějiny moderní literatury české (a přednáška má svým titulem nic takového neslibovala): k tomu bylo by třeba přednášek několika. Ve své přednášce chtěl a mohl jsem podati jen *vývojovou logiku* moderní literatury české; směry a dráhy, jimiž se brala; historické podmínky tohoto vývoje; ráz, který ji odlišuje od jiných literatur evropských. Proto mohl jsem z našich moderních autorů povšimnouti si jen těch, kdož mají význam vývojový a směrový, kdož stojí na křižovatkách drah a směrů, a ovšem směrů *estetických* v úzkém smyslu slova. Nejmenoval-li jsem na příklad Holečka, Herbena nebo Novákovou, nebagatelizuji jich tím, jak mne insinuuje *Den*; nikoliv, vážím si jejich díla, ale těžiště jeho není ve stránce estetické, nýbrž v psychologii duše lidové nebo národní; rozebíral bych dílo jejich, kdybych chtěl podat moderní *dějiny* literární, ale musil jsem je pominout v přednášce, v níž šlo o vývoj moderních *forem* básnických.

Ale i jinak byl jsem nucen zredukovat na polovici původní svůj plán, když jsem prostřed přednášky pochopil, že bych musil mluvit alespoň tři hodiny, kdežto síly hlasové mne již opouštěly; nemohl jsem jimi ovládnout sálu tak prostorného. Soudil jsem, že lépe jest charakterisovat slušně literátů deset než dotknout se povrchně a ledabyly jmen dvaceti. *Ostatně přednáška má o původním svém plánu vyjde co nejdříve tiskem a pak stojím za každým jejím slovem a dočkám každého útoku na ni.*

Za to vrhá se na mne česká literární perfidnost v *Národních listech* a ve *Dni* — a vrhá se na mne ovšem anonymně a prohaně; to již jest znak moderní české duše, jak jí rozumějí Národní listy a *Den*. Literární historik *Dne* zanesl dokonce své kukaččí vejce do lokální rubriky „denních zpráv“ — to mluví o jeho poctivosti a čestnosti za dlouhé výklady.

V *Národních listech* vrhl se na mne nějaký literát, jenž je členem redakce, a těžce nesl, že jsem ho nejmenoval, způsobem vedle něhož jest způsob *Nájemníků* gentlemanský. Nemohl říci, že mně spílá proto, že jsem pominul jeho, a proto vymyslel si holou a pustou lež, že jsem se ani slovem nezminil o Svatopluku Čechovi a Jaroslavu Vrchlickém (touž holou lež opakuje po něm poctivý literární historik ze *Dne*).

Nuže, Vrchlický byl jmenován třikrát: charakterisoval jsem jej jako renesančního básníka českého a vytкнуł jsem ovšem i všecky stinné stránky jeho historického diletantismu, a na Svát. Čechovi demonstroval jsem rozklad romantismu — opakoval jsem resultát své studie o něm, kterou jsem uveřejnil v I. ročníku *Noviny*.¹

Neučinil jsem vůbec ve své přednášce nic, než že jsem opakoval v nejstručnější

1 - [Viz Duše a dílo, 6. vyd. 1950, str. 85 a n.]